

NOTA

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Nota bestemd voor

- CSV *K*
- HACIV
- HAO
- HAVI
- HAMIDKL
- HAMIDKLu
- HAMIDKM

WVYD *2/6*

Nummer
DIS97002435

Datum
30 mei 1997

Onderwerp:
Inlichtingenbulletin

1. Hierbij doe ik U toekomen Inlichtingen-Bulletin nr.20/97 van de MID.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

Brigade-generaal

Bijlagen

- 1 -

Opsteller

drs.

Doorkiesnummer

070-3188087

INLICHTINGEN-BULLETTIN NR.: 20/97

(29 mei 1997)

Onderwerpen :

Internationaal	- Het Chemische Wapenverdrag na de inwerkingtreding op 28 april j.l.
Rusland-Oekraïne	- Zwarte Zeevloot - akkoord maakt weg vrij voor basisverdrag Rusland-Oekraïne.
Irak	- Oefening vaardigheden voor SCUD-bediening.
Congo	- Interne Ontwikkelingen - Regionale verhoudingen

INTERNATIONAAL

Het Chemische Wapenverdrag na de inwerkingtreding op 29 april j.l.

Nu de Verenigde Staten zijn overgegaan tot ratificatie van het Chemische Wapenverdrag (CWW) zijn de kansen voor een succesvolle toekomst van dit verdrag weer volop aanwezig. Zoals werd verwacht, heeft de Russische Federatie geen kans gezien om nog voor de inwerkingtreding te ratificeren. De eerstvolgende termijn die nu voor de Russische ratificatie in aanmerking komt, is dit najaar. Over de Russische ratificatie moet evenwel eerst nog een nationale discussie plaatsvinden, waarbij de vernietiging van de bestaande voorraden chemische wapens centraal staat. Hoofdtthema in die discussie zal zijn, hoe de benodigde financiële middelen kunnen worden vrijgemaakt uit een toch al nauwelijks sluitend te krijgen begroting. In de te voeren discussie zal ook de mogelijk nog te ontvangen buitenlandse hulp (financieel en technisch) nadrukkelijk aan de orde komen. Overigens, is naar inzicht van een aantal belangrijke stromingen in de Russische politiek ook het technische alsmede het veiligheidsaspect nog onvoldoende ontwikkeld om hoe dan ook tot een verantwoorde vernietiging te kunnen komen. Al met al blijven de meningen over de kansen van een Russische ratificatie dit najaar uiterst verdeeld.

Een ander opmerkelijk feit was de Chinese ratificatie. Die werd eerst op 25 april openbaar gemaakt, dus na het bekend worden van de VS ratificatie, dit terwijl achteraf bleek dat het besluit al op 7 april door het dagelijks bestuur van het achtste Volkscongres was genomen. De Chinese leiding heeft dus duidelijk afgewacht of de VS ratificatie er door zou komen. Los van politiek/economische druk van de zijde van de VS heeft ook de Japanse regering zich bijzonder ingespannen om China tot

[REDACTED]

ratificatie te bewegen. Ook de Chinese handelsbelangen op het chemische vlak zullen een belangrijke reden zijn geweest om te ratificeren.

Ondanks het succes van de VS ratificatie blijft enige relativering op zijn plaats. Zo heeft de VS president [REDACTED] in een brief aan de Republikeinse meerderheidsleider [REDACTED] laten weten dat de VS zich binnen 90 dagen uit het verdrag zal terugtrekken, als het verdrag een verspreiding van chemische wapens tot gevolg zou hebben. Waarschijnlijk zal het nooit zover komen, maar het garandeert in elk geval dat de discussie over dit onderwerp in de VS voorlopig niet zal worden gesloten. Ook heeft de VS Senaat bepaald dat de tijdens inspecties in de VS genomen monsters alleen in de VS mogen worden geanalyseerd. Dit terwijl er een internationaal netwerk van onafhankelijke 'designated laboratories' is opgericht om juist dit soort discussies te vermijden. Prompt vragen nu Frankrijk en Iran om gelijke behandeling. Daarnaast stelde de VS Senaat ook nog beperkingen aan de bevoegdheden van de inspecteurs op VS grondgebied. De legitimiteit van deze opstelling zal overigens nog de nodige stof doen opwaaien. Niettemin verklaarden VS vertegenwoordigers bij gelegenheid van de eerste conferentie van de deelnemende landen dat de voorwaarden voor ratificatie, zoals door de Senaat gesteld, geen afbreuk zullen doen aan een volledige en effectieve implementatie van het verdrag door de VS.

RUSLAND-OEKRAÏNE

Zwarte Zeevloot - akkoord maakt weg vrij voor basisverdrag Rusland-Oekraïne.

Rusland en Oekraïne hebben eindelijk de grootste steen des aanstoots in hun wederzijdse betrekkingen kunnen wegnemen. De Oekraïense president [REDACTED] en de Russische premier [REDACTED] hebben op 28 mei overeenstemming bereikt over de definitieve verdeling van de Zwarte Zeevloot, de status van Sevastopol en de voorwaarden voor stationering aldaar van Russische marine-eenheden. Naar verluidt zal Moskou in Sevastopol terreinen en een groot deel van de havenfaciliteiten voor een periode van 20 jaar (met het recht op verlenging) van Oekraïne gaan leasen. Rusland zou 52 voornamelijk kleinere vaartuigen aan Oekraïne overdragen. Tevens zouden beide partijen het eens zijn geworden dat de marines van beide landen in Sevastopol worden gestationeerd, zij het in verschillende baaien. De Oekraïense jurisdictie over de stad wordt expliciet door Rusland erkend. Tot voor kort heeft Rusland geëist dat Oekraïne haar schepen elders, **buiten** Sevastopol, zou onderbrengen.

Naar het zich laat aanzien heeft Rusland aanzienlijke concessies gedaan en de Oekraïense voorwaarden voor een stationering van Russische marine-eenheden op de Krim aanvaard. De Russische marine in de Zwarte Zee zal de naam Zwarte Zeevloot behouden, maar veel kleiner zijn dan haar Sovjet voorgangster en een veel beperktere, regionale taak hebben. Oekraïne op haar beurt schikt zich in de omstandigheid dat er (semi-permanent) buitenlandse militaire eenheden op haar territorium zijn gestationeerd.

Met een regeling voor de vlootkwestie is de weg vrij gemaakt voor het langverwachte, maar reeds 6 maal uitgestelde, eerste officiële bezoek van president [REDACTED] aan Kiev. De afgelopen week hebben beide zijden laten weten dat er zonder een oplossing voor de kwestie van de Zwarte Zeevloot en Sevastopol geen sprake van zou kunnen zijn dat er een breed basisverdrag, waarin de onderlinge betrekkingen worden geregeld, zou kunnen worden ondertekend. Het is de

[REDACTED]

bedoeling dat [REDACTED] op 30 en 31 mei naar Kiev gaat voor ondertekening van dit verdrag.

Ondertekening van het basisverdrag mag als een historische gebeurtenis worden beschouwd en als meest recente exponent van de pragmatische houding die de Russische buitenlandpolitiek de laatste tijd lijkt te kenmerken. Het is overigens onzeker of het verdrag door de Russische Doema zal worden geratificeerd. Dit parlement heeft onder andere verklaard dat Sevastopol een Russische stad is en dat de overdracht van de Krim van de sovjet republiek Rusland naar de Oekraïense SSR in 1954 illegaal was. Zelfs als de Doema blijft dwarsliggen beschikt deze nauwelijks over instrumenten om de uitvoering van de praktische elementen in het verdrag (zoals verdeling Zwarte Zeevloot en havens in Sevastopol) tegen te houden.

IRAK

Oefening vaardigheden voor SCUD-bediening.

De Iraakse strijdkrachten hebben in de afgelopen weken opnieuw geoefend met FROG-7 grond-grondraketsystemen, waarvan Irak er ongeveer 25 met een onbekend aantal raketten heeft. De oefening had tot doel om de vaardigheden voor het afvuren van SCUD-raketsystemen (bereik 500 km) enigszins op peil te kunnen houden. Volgens VN-Veiligheidsraadresolutie 687, als uitvloeisel van de Golfoorlog in 1991, is het voor Irak verboden om (ondermeer) raketsystemen met een bereik van meer dan 150 km te bezitten. Daar komt bij dat Irak, naar eigen opgave bij het Speciale Inspectieteam van de VN (UNSCOM), niet meer over SCUD-C beschikt. Deze zijn, volgens Irak, merendeels door de VN ontmanteld; daarnaast beweert het regime zelf een aantal exemplaren te hebben vernietigd. Zowel westerse inlichtingendiensten alsook UNSCOM hebben evenwel informatie die uitwijst dat Irak nog over een zeer beperkt aantal SCUD-systemen moet beschikken.

De oefening met de, verouderde, FROG-raketsystemen (bereik 70 km) is weliswaar een surrogaat voor de bediening van SCUD-systemen, maar kan een aanwijzing zijn dat Irak inderdaad nog SCUD's verborgen houdt. De slagkracht van de, naar schatting een twintigtal, resterende SCUD-systemen is gering. Irak zou echter een zekere strategische afschrikking tegenover de buurlanden in stand willen houden door, in voorkomend geval, deze SCUD-raketten uit te rusten met chemische en/of biologische gevechtshokken. Feit is dat Irak over de expertise beschikt om deze beide massavernietigingswapens relatief snel te produceren. Er wordt zelfs rekening mee gehouden dat, met genoemd oogmerk, een kleine productievoorraad chemische en biologische strijdmiddelen op onbekende locaties is ondergebracht. Van betekenis in dezen is ook dat de Iraakse MinDef onlangs heeft verklaard dat Irak in de toekomst over "adequate defensieve middelen moet beschikken om een antwoord te hebben op de militaire opbouw in de regio". Hiermee doelt het Iraakse regime primair op het ambitieuze bewapeningsprogramma van erfvijand Iran.

CONGO

Interne Ontwikkelingen

De zelfbenoemde president [REDACTED] van de Democratische Republiek Congo (DRC), het voormalige Zaïre, heeft zich bij decreet vergaande macht toegekend tot een

[REDACTED]

nieuwe grondwet van het land is aangenomen. Eerder had [REDACTED] al gesteld over ongeveer twee jaren democratische verkiezingen uit te zullen schrijven, waaraan alle partijen kunnen deelnemen. Mede omdat voorlopig alle partijactiviteiten zijn verboden en gezien de omstandigheden in de DRC is het echter uiterst twijfelachtig of reeds over twee jaar verkiezingen kunnen worden gehouden.

Volgens het decreet stelt de president het regeringsbeleid vast en voert de regering de wetten van de republiek en decreten van de president uit. Ook is de president bevoegd naar eigen inzicht leden van de regering en andere staatsfunctionarissen, waaronder de legerleiders, te benoemen en te ontslaan. Voorafgaand hieraan had [REDACTED] reeds een zogenaamde Presidentiële (overgangs) Regering ingesteld, die functioneert zonder premier. Op acht van de tot dusver dertien bezette ministersposten zitten nu leden van de Alliantie van [REDACTED] (AFDL), waaronder de (sleutel)portefeuilles Binnenlandse en Buitenlandse Zaken, Financiën en Justitie. De functie van minister van Defensie wordt door [REDACTED] zelf waargenomen. Volgens [REDACTED] heeft de ingestelde regering een brede basis en kan deze steunen op brede lagen van de bevolking. Het merendeel van de bevolking zou de komst van [REDACTED] en de zijnen als het begin van een sociaal-economische opleving zien na jarenlange onderdrukking.

De voormalige oppositieleider tegen het Mobutu bewind [REDACTED] leider van de Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (UDPS), die zichzelf als wettige premier beschouwt, is door het tot dusver uitblijven van constructief overleg met [REDACTED] niet in de regering [REDACTED] opgenomen. Wel omvat de regering twee UDPS ministers. [REDACTED] heeft zich inmiddels tegen het regime [REDACTED] gekeerd en verklaard dat "Zairezen" geen nieuw dictatuur zullen aanvaarden. Bovendien heeft [REDACTED] opgeroepen tot vertrek van de buitenlandse militairen in het land. Aanhangers van [REDACTED] hebben in Kinshasa betogingen tegen [REDACTED] gehouden en eisen opname van hun leider in de regering- [REDACTED]. Mede in dit kader heeft [REDACTED] een verbod tegen activiteiten door (politieke) partijen tegen zijn bewind uitgevaardigd. Onduidelijk is vooralsnog hoeveel steun [REDACTED] geniet.

Overigens heeft [REDACTED] vóór de machtsovername gesteld dat in een vooralsnog door het AFDL gedomineerde regering slechts plaats zal zijn voor een gemeenschappelijk belang nastrevende, op vele terreinen goed ingevoerde persoonlijkheden. In het interimkabinet van [REDACTED] zijn nog ongeveer zeven zetels te vergeven, waaronder de functie van vice-president. Mogelijk zal [REDACTED] [REDACTED] onder bepaalde voorwaarden alsnog een functie aanbieden om tot een vorm van nationale verzoening te komen. De weg naar consolidatie van de macht door [REDACTED] kan echter verstoord worden door versplintering binnen zijn Alliantie alsmede toenemende externe (militante) oppositie.

Regionale verhoudingen

De ontwikkelingen in de DRC zijn niet alleen van belang voor Congo zelf, maar ook voor de aangrenzende landen en het Grote Meren Gebied in het algemeen. De overwinning van [REDACTED] op de Zairese dictator [REDACTED] werd immers ingeluid door de ontwikkelingen in Rwanda en Burundi. Omgekeerd zou een stabiel Congo de ontwikkelingen in die landen en de regionale verhoudingen kunnen beïnvloeden. In dit opzicht is van betekenis dat [REDACTED] in belangrijke mate wordt gesteund door Oeganda en Rwanda. Daarnaast zal [REDACTED] eveneens op de steun van Angola kunnen blijven rekenen. De Oegandese President [REDACTED] heeft destijds gesteld

[REDACTED]

dat regionale samenwerking, vooral op economisch gebied, zou kunnen leiden tot een politieke eenheid van oost- en centraal-Afrika. Ook Eritrea en Ethiopië spelen hierbij, in de visie van [REDACTED] een belangrijke rol. Daarbij komt dat er ook wordt gesproken over nauwere betrekkingen met de zuid-Soedanese rebellenleider [REDACTED]. Met Burundi daarentegen zijn de betrekkingen koeler. [REDACTED] en (de Rwandese vice-President) [REDACTED] beschouwende Burundese president [REDACTED] als incapabel om de (politieke) problemen in Burundi op te lossen en zouden derhalve nauwere contacten hebben met vooral (Tutsi-)oppositieleider [REDACTED] voormalig president van Burundi. Bovendien zouden Tutsi-tegenstanders van [REDACTED] contacten onderhouden met (extremistische) Hutu-organisaties, die mede vanuit Tanzania activiteiten tegen het bewind- [REDACTED] ontplooiën.

Duidelijk mag zijn dat [REDACTED] en [REDACTED] een bepaald concept voor nieuwe regionale samenwerking voor ogen staat, dat echter niet door iedereen in deze landen wordt gedeeld. Dit zal niet alleen aanleiding kunnen geven tot nieuwe vluchtelingenstromen, maar ook tot vanuit het buitenland opererende verzetsgroepen. Op zijn beurt zal dit een negatief effect kunnen hebben op met name de Francofone landen in centraal-Afrika (o.m. Congo-Brazzaville, Gabon, Kameroen en Centraal Afrikaanse Republiek) en in het bijzonder Soedan. Ook op termijn zijn derhalve in oost- en centraal-Afrika factoren aanwezig die de toch al wankelende veiligheidspolitieke situatie in de regio verder kunnen verslechteren.